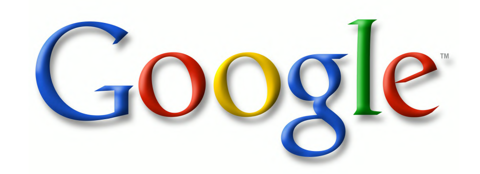
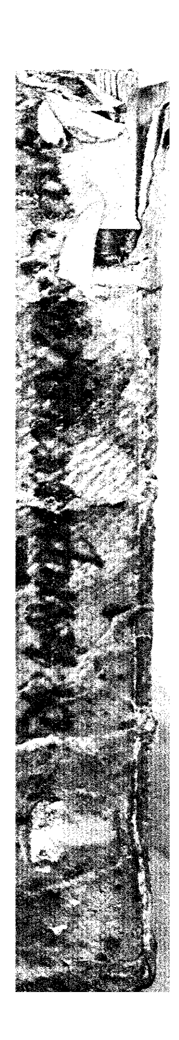


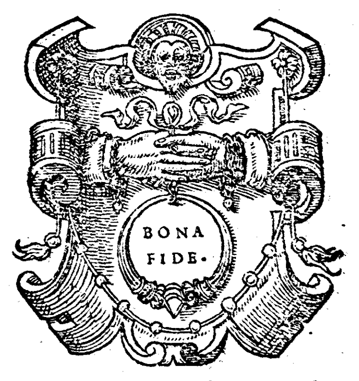


HIEREMIAE THRIVERI BRACHELII IN OMNES

*

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBROS EPITOME.

*



Lugduni, apud Godefridum & Marcellum Beringos, fratres,
M. D. XLVII.

HIEREMIAE THRIVERI BRACHELII IN OMNES GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBROS EPITOME.

*



VODLIBET elementum unam ex quatuor qualitatibus, eámque excellenter, hoc est summam, nedum synceram obtinet: quocirca nec pauciora, nec plura quàm quatuor, ipsorũ, atq; huius inferioris mundi cõcordia pati potuit. nec ista (ut fors obtulit) locum quemuis dispersa tenent, sed quantum fieri potuit, contraria inuicem distracta sunt: quæ uero altera qualitate conueniunt, coniuncta existunt. Idem deinceps quaternio singula mista corpora instituit, ac quasi fundamentum sternit: sed obscuratæ sunt ipsorum notæ. tota enim totis condiuntur, ac quodam modo fermentantur, si non secundum substantiam, certè secundum qualitatem: iam in inanimatis plerisque minima est superiorum elementorum portio, sed in animantibus manifeste conspiciuntur

 omnium

omnium semina, ac quasi quidam genij, neque hic tamen eadem mole, sed in homine exuperat terræ, & aquæ quantitas, aëris uerò atq; ignis qualitas: ex omnibus ergo una temperatura oritur (ab antiquis natura) uulgò complexio dicitur, quæ cunctarum qualitatum indolem quandam retinet: sed ab ea quæ exuperat, appellationem recipit. Ac generatim quidem hominis conditio, calida est & humida, sed diuersa singulorum fortuna. Optima est de qua nemo queri potest, aliæ excedunt calido, aliæ frigido, hæ humido, illæ sicco, quædam ijs infeliciores, utpote calidæ simul & humidæ, calidæ & siccæ, frigidæ rursus ac siccæ, aut etiamdum frigidæ excellenter, & humidæ. Quapropter non tantum duæ, ut quidam dixerunt, sed quatuor sunt temperaturæ compositæ: quibus si quatuor simplices addas, atq; unam temperatam (quæ fere ab omnibus ante Galenum omissa est) nouem in uniuersum temperies inuenies. Caue tamen singulas in singulis rerum speciebus inquirere. non enim ubique inuenies. exempli causa, quatuor fortaßis distingues anni tempora, sed errabis: siquidem ut æstatem siccam & calidam, hyemẽ frigidam & humidam dixeris, ita autumnũ posueris frigidum & siccũ, uer uero calidum & humidũ. Autũnus enim sua natura inæqualis siccus quidem, sed nunc frigidus, nũc calidus, nõ tantũ in diuersis mẽsibus, sed sæpe in ijsdem hebdomadibus.

bus, interim iisdem diebus, adeo ut aliquãdo meridies ultra proportionem caleat, uesper frigeat: quinimo & econtrario sæpe accidit, ut uesper aut mane caleat, meridies frigeat, tanta est ipsarum nubium inæqualitas. Non minus errauerunt ueteres in definitione ueris. Temperatum enim est, non calidum aut humidum. Nescio tamen an hic error à Galeno paulò acerbius redargutus sit. Nam forsitan & illi habuerũt temperatum, sed ob eam causam dixerunt calidum & humidum, quòd simpliciter huc magis spectaret. quippe & in homine tẽperato calidũ quoq; superat frigidum, ac humidum siccum. certè uer pro sua natura legitimũ nullam in corpore tẽperato qualitatem demutat: quocirca & in ipso uere has qualitates, modice ultra sibi oppositas, efferri necessum est: nec id oportet adeo detrectare, quando & ipsi Galeno non semel in Aphorismis excidit, uer calidum dicere: id quoque experientia indicat: nõ enim temere terra germinat, aut humores in corpore fusi foras regurgitant. Minus tolerari possunt, qui pueritiam temperatam autumãt. Nam simpliciter humida est, idq; excellenter: in parte tamen uerum dixerũt: nam hactenus saltem calido temperata est. Sed nullo modo ferendi sunt, qui quoduis, etiam immodice calidum & humidum, contendunt temperatum: quippe inter tempora nullum est magis putredini ac grauibus morbis obnoxiũ, sæpe etiam

pestiferum. Idem & de corporibus arbitror. nã præ illis potius frigidum & siccum commendauerim. Fateor calidum & humidum quouis ferè alio intemperato ex natura est uiuacius. sed ex accidentibus morbis plerisq; multo opportunius. Nec refert quòd uita definiatur calido & humido: multarum enim & aliarum rerum excessus molestus est, quarum mediocritas grata existit. Frustra ergo patrocinium, aut Aristotelis aut Theophrasti inuocant. Nam cum ij uitam in calido & humido collocant, ad demortuum conferunt. at ij simpliciter audiunt, planè immemores quòd calidum, frigidum, humidum, siccum, non solum dicantur de ijs, quæ syncere tales qualitates obtinent, aut etiam dominantes, sed & de ijs quæ cum alijs comparantur. Atque in ijs quidem comparationibus immodicè Galenus prolixus est. Nos autem in sex differentias digerimus. Nam uiuens subinde confertur cum demortuo, aliquando etiam cum tota substantia, interim cũ suo genere, aut specie, idq; sua aut aliena, nõnunquã indiuiduum cõparatur indiuiduo, idq; iterum uel eiusdẽ speciei uel diuersæ. ac sunt quędã orationes, quæ ex usu quodam certã comparationẽ sibi definiũt. uerbi causa, cum substantiam aliquam temperatam aut intemperatam calidam aut frigidam dicimus, certum est quod ad medium, quod in toto genere substantiæ existit, hoc est, cutem conferimus. at ubi ani-

mal

mal uel plantam talem definimus, ad genus animantis, aut stirpis expendimus: sic & cum os siccum appellamus, ad uniuersam naturam referimus: ubi uerò os leonis siccum dicimus, ad medium aliquod os in animantibus determinamus: pleræque tamen loquutiones diuersam comparationem sustinent, & sophistæ nunc ad hanc, nunc ad illam distrahunt: quare hæc oportet distinguere, priusquam certum quid sophistæ licet respondere. non enim ipsi quenquam student erudire, sed ambagibus comparationum ac nominum confundere, ac sese ipsos ostẽtare. Iisdem *ferè modis temperatum dicitur, sed duæ insigniores illic differentiæ sunt, altera est iuxta quam temperatum simpliciter dicitur, quod ad totam substantiam expenditur, in quo elementa pari mole, saltem pari qualitate commixta sunt: ac talis est cutis hominis, non ubiuis, sed in manu, non cuiusuis, sed natura temperatissimi, quiq; nullo labore ipsam obdurauit, nulla mollitie emolliit.* Fateor *sensus crassus est, nec facile paruas differentias percipit. proinde* Galeno *optimum uidebatur, ipsum ab extremis ad medium subinde transferre. tandem enim illorum comparatione medium exquisitè cognoscere discet. uerbi gratia, si quis subinde aquam calidissimam, ac iterum frigidissimam uicissim tentet, tãdem quidnam inter hæc medium, facile distinguet: quinimo si quis æquis portionibus aquam*

calidam ac frigidam miscuerit, quod ex iis est conditum non multum à medio aberit: eodem modo si quis (inquit) terram (ita enim malo dicere quàm cinerem) aquæ pari modo confuderit ruditer, quod medium est humidi sicciq; inueniet. Sed rara hæc est mediocritas, paucis etiam aut nullis accommoda, frequentius temperatura appellatur, pro uniuscuiusq; officio & studio: quippe prout cuiusq; speciei sunt opera aut munera, talis debet esse temperatura. exempli causa, piscium natura est natare, quadrupedum terra ingredi, uolatilium uolare: rectè ergo natura in ipsis uariauit temperaturam ac instrumenta, nihil enim profuissent instrumenta diuersa, si quidem fuisset eadem temperatura. Sic & equi & canis tantum debebant uariare temperaturæ, quantum naturæ. atque equi quidem est uelocissime currere, ad labores idoneum esse: canis uero erga domesticos fidelem, erga alienos animosum esse. uidete ergo an ambobus eadem temperatura conueniebat, an non potius utrique peculiariter sua. Ita & homo, quia inter cætera animantia debebat esse prudentissimus, ita præ omnibus aliis simpliciter decuit ipsum, esse temperatissimum. Nam prudentiæ causa ipsa temperies est. Nec tamen omnes in eo similiter partes affectas reperies: sed temperatissima in manu cutis: ad quã si reliquas omnes partes conferas, mirabilem uarietatem inuenies, alias

lias humidas ſcilicet, alias ſiccas, atque has quidem tactus æſtimare poteſt: eandem enim duritiem, ac mollitiem præbent particulæ in uiuis ac demortuis: non tamen calorem eundem exhibent demortuæ, ac uiuæ: in uiuis particulæ ex ternæ ſæpe communicant cum qualitatibus partium internarum: nec calor, quem cutis expirat, ſemper proprius eſt: interim funditur atque oritur à uiſceribus internis. ergo ad diſcretionem calidorum & frigidorum methodo opus eſt. eſt autem una, quòd unaquæq; particula tantum habet caliditatis, quantum accedit ad formam ſanguinis.

GENERALIS, ut prius diximus, conditio hominis calida eſt, & humida, etiam eius qui frigidus & ſiccus dicitur: ſed qui modicè talis exiſtit, eſt abſolutiſſimus atq; fortunatiſſimus: ac multæ in hoc homine occurrant notæ oportet: primo habitũ (is enim ſe ſtatim oculis offert) in craſſitudine, hoc eſt carnoſitate, ſi quidẽ ita liceat dicere, gracilitate, macilentia, obeſitate, mediocrẽ eſſe oportet: ſed neque ulla qualitas immodicè ſeſe efferet: ſed hactenus quoque tactus quandam æqualitatem inueniet, nec in colore, pilorum circumſcriptione (niſi accidens interceſſerit) ulla erit deformitas, ſed quaſi concentu quodam hic uiſitur omnium rerum pulchritudo, & mediocritas: atque hæc ſunt quæ oculis, tactu, ac uiſu diſcernere licet. Interiorum

uiſcerum naturam altius oportet eruere, ac cor quidem, cuius nõ minima uis in corpus deſiuit, ferè ex animo atque eius facultatibus moralibus perſpicitur: adeo ut qui abſolutè temperatus eſt, in iis quoque omnibus iucundiſsimè ſeſe habet: neque enim audax, neque timidus eſt, ſed fortis, nec lentus, nec præceps, ſed maturus: uno uerbo, in rebus gerendis prudens, nec ſeuerus, nec ridiculus, ſed alacer, neque ſui deſes contemptor, aut bonorũ inuidus, ſed in rectis æmulus, neq; erga inimicos crudelis, aut amicis plus ſatis indulgens, ſed ubique humanus. Non *minus temperati uirtus relucet in cerebro.* Nam *omnibus operationibus animalibus eſt integerrimis, ſenſibus perſpicuis, motu ualido, intellectu quod maius eſt eximio. nouiſsimè, concoctione, & reliquis operationibus naturalibus, quæ in uentre ac hepate fiunt: abſque ſuſpicione, hæc ſunt quæ temperatum hominem definiunt, nec talem exhibet quæuis ætas, ſed magis iuuentus, ac ſi exquiſitè loquamur, extrema adoleſcentia: reliquæ omnes ætates plus minus intemperatæ ſunt.* V*ſq; ad extremam adoleſcentiam omnes intemperanter humidæ, reliquæ omnes poſteriores ſiccæ, ſenectus utraq; etiam frigida; ſed excrementis altera pituitoſa, altera uero melancholica.* Con*tentio eſt de iuuentute ac pueritia, facta eſt tandem concordia.* Nam *hactenus omnes ætates definitæ ſunt calidæ eodem ordine (exceptus frigidis*

dis & humidis immodicè) sed tactu diuersa. promptum huius rei exemplum est, possunt aqua & lapis, imo ut proximius accedamus, aêr crassus, fuliginosus, ac suauis & purus similiter esse calida, nunquam tamen qualitatis illorum similis erit phantasia, scilicet calor qui in solido aut crasso sedē obtinet, multo erit acrior eo qui in humido habitat. Rationes uerò quæ utrinque afferuntur sunt ambiguæ, quædam ex ijs in iuuentute, quædam in pueritia potiores operationes esse arguunt, omnes autem in adolescentia constant bene. Iam quòd in iuuentute sanguis sit biliosior, pensatur eò, quòd in pueritia calor sit copiosior. Quod de ætate diximus, idem de regione oportet dicere: tantum enim uel in temperata regione temperatum inuenies, alibi uix, inquit Galenus, illius umbram. atque id forsan paulò durius dictum est, tamen non nisi procul in intemperatis regionibus ad temperiem acceditur, ad quam tanquam regulam & canonem reliqua æstimare oportet. est enim una omnium methodus, quæ ut illustrior fiat, singulorum quæ prius diximus, speciales nunc causas reddemus, & ab ipso habitu auspicati tandem ad interiorum uiscerum agnitionem ueniemus: ex ijs enim duobus ferè tota hominis temperatura proditur. Habitus autem ipse præcipue, ex gracilitate, macilentia, crassitudine, & obesitate cognoscitur, quorum omnium (licet

minima

minima appareant) discrimina ex differentijs qualitatum oriuntur, quippe gracilitas siccitatem, craßitudo humiditatem, pinguedo frigiditatem, macilentia caliditatem sequitur, quadratura, hoc est, ipsa mediocritas mediocritatē qualitatum imitatur, nec id tantū de genuinis qualitatibus dicimus, sed idē est de ascititijs, cōsuetudine tamen factis familiaribus. Distinguit ex Hippocrate Galenus. *nam qui ex natura calidi aut macilenti, ijs uenæ amplæ: angustæ uerò ijs qui tales ex accidente. non enim accedente postea calore uenæ inflantur, sed proportionem retinent, quam à principio acceperunt.* Non est *tam promptum, gracilitatem ac carnositatem natiuam, a genuina distinguere, ne tentauit quidem* Galenus, *neque ego scio si poßemus ex corporis fabrica discriminare.* Nam *quibus à natura siccitas inest, contractiora corpora uidentur, liberaliora quibus humiditas, modo suam proportionem seruet caliditas.* Certè *non poteris id ex pilis distinguere.* Nā *siue à natura, siue ex consuetudine nuper contracta temperatura fuerit, pilorum circumscriptio ferè eadem. & de hac nunc quoque aliquid dicendum est: plus enim pili, quam quiduis aliud habitum uariāt non enim in una tantum nascuntur parte, sed in uniuerso corpore, ídque admodum diuerse.* Nam *quidam statim oriuntur à principio, quidam sequuntur longo tempore postea, nec in quauis*

uis temperatura, sed tantùn
Proinde rectè Galenus gre
dine errant, hos compara
quæ limite discernuntur,
ginoso (reliquæ enim exc
doneæ sunt) excremento
sius est, ita pili quoq; m
qua de causa cætera ferè
magis hirta uidentur: cr
trimentum, & ad fu
neum. Multum etiam e
tas, hoc est, mediocris sic
simpliciter cute non pr
ter etiam qui prius na
to est caluicies: in homi
cior, eo pilus præcocior,
eam causam, coma hom.
equis promißior est: certe
& supercilia pilis obseru
una temperatura, sed in qu
eæ partes satis sunt siccæ
nus hos pilos naturæ bene,
nullum enim peculiare temperamentum requi-
runt, sed generali contenti sunt. in facie ac reli-
quo corpore non omnibus innascuntur, tempe-
raturarum discrimen imitantur. Idem de colo-
re ac figura reliquorum pilorum dico. Non enim
omnibus coma aut cæsaries eadem est, sed pro
diuersitate temperamenti diuersa, ac nigra ca-
liditatem

·uræ ac uaporum sequitur:
em: flaua modum ipsum: ita
is ferè, crispa caliditatis est
ıen exhalatıonis imbecil-
ue hæc ferè flaua aut rufa
mulieribus laudetur sim=
d flaua, nō autem nigra:
ıulieri complexionem ar
utrimenti copiam, tenues
liquando fuliginis subti-
· temperaturæ & ætates
ıatura ac ætas nigros, cri-
, ac rufos edit: atque ite-
ım firmos, illa uerò egre=
ıon tamen similiter cali-
ut craßos, aut densos fa-
gionis æstus, plerunque
gerit dissucitq;. Tantum
ignificat pilorum natura.
am super eadem, ipsorum
.us corpus canitiem, siccius
patitur, non, ut quidam co
gitant, propter alimenti inopiam, sed potius sub
iecti raritatem. Hoc & *particularum indi=*
cat diuersitas, caluicies citius sinciput denu=
dat, canicies uerò celerius infamat tempora,
ac in quibusdam citius ipsam faciem: ob simi-
lem causam, & barba subinde rufa est, coma
insigniter nigra. Non tamen hic licet (*ut qui=*
dam

dam faciunt) ex descriptione unius partis, forte capitis, totum hominem æstimare. nam tantum super sua parte significat. igitur unamquanque particulam per se, & ad suum principium decet æstimare, nisi prius æqualitate quadam totũ corpus dotatum esse cognoueris, atqui id rarum est. Ruditer tamẽ cõiectari licet, ex uniuersi corporis latitudine, lõgitudine, & altitudine. Nã ubi singulæ partes suam proportionẽ retinẽt, magnũ æquabilitatis totius corporis argumẽtũ est. Id ubi fit, talis erit uniuersi corporis: quippe calidi facies, qualem Galenus descripsit, scilicet hic, ut coma nigra, crispa, ita totum pectus immodicè hirtum est, uenter ferè totus, hispida brachia, hispida crura, thorax latus, uasa ampla, cutis nigra, dura. Quòd si contrà totum corpus æqualiter frigidum fuerit, omnibus quas diximus mensuris contractum erit, nec tantum collum, aut pectus erit nudum, sed uniuersum corpus glabrum, caput uix tenuiter comatum, certè parum coloratum, coma quoque potius rufa, aut flaua, quàm nigra. Sed rara est hæc corporum fortuna, ubi respondeat exquisitè omnia, sæpe externa internis dißimilia. In piscibus enim testatis, crustaceis, squamosis, externa sicca, interna humida: sæpe idem & in ipsis hominibus euenit, præsertim qui regionem intemperatam inhabitant. Nam in frigidis regionibus plerunq; externa corporis phantasia

siæ

sia albet insigniter ac friget. Atqui interim sæpe multis Aethiopibus iidē homines reuera magis biliosi sunt: saltem non est æqua partium interiorum atque exteriorum frigiditatis ratio. Nam quantum caloris ad profundum recedit, tantum ferè exterioribus decedit. sic in regione calida æstus ambiens, quantum adducit spiritus & sanguinis exterioribus, tantum adimit ipse interioribus. Fateor, nec negare possum, quin & interiora calidus spiritus incalfaciat, frigidus refrigeret. nam eadem ratione & in regione calida, quàm frigida plura biliosa corpora inuenies: & (ne procul à nobis discedamus) plura æstate, quàm hyeme: non est tamen interiorum atque exteriorum eadem refrigeratio: aër enim priusquam ad interiora peruenit, nonnihil retunditur, exteriora uerò ruditer inuadit. Iam ut dixi, in frigida regione partes externæ insigniter ab aëre externo refrigerantur, nec ullo alio accidente illorum frigiditas diminuitur; interiorum uerò à caloris regurgitatione nonnihil castigatur. Hinc est quòd qui Asiam habitant, magis quidem sunt audaces, sed qui Europā, ac Septentrionē præsertim, magis animosi. Sæpe ergo dissidēt exteriores nonnihil ab interioribus. Nam quod magis miraberis, & interna ipsa subinde à semnicem distant: neque id sensu licet diiudicare, sed singulorum operationes oportet cōsulere. Habet enim unumquodque uiscus suas proprias, ac familiares

miliares operationes, iuxta modum temperiei differentes. Verbi causa, in cerebro somni principium, atque ab eo singula opera animalia proficiscũtur, sed admodum diuerse. Siccum omnes sensus, omnes operationes primarias habet luculentas, conspicuas: humidum magis obscuras: frigidum etiam torpidas: & iterum humidũ multi somni, siccum pauci, calidum etiam interrupti. Si uelis descendere ad cor, ubi morales uirtutes pleræq; habitant, quales temperatum edit, diximus: intemperatum uero si quidem calidum fuerit, audacem primo congreßu hominem præstat, temerarium, præcipitem, mobilem, iracundum: frigidus uerò in omnibus ijs sese exhibebit contrarium: accedit quòd cor frigidum pulsum edit lentum, paruum calidum, uelocem & magnum. De uentre ipse Galenus dixit, quòd temperatus bene coquit, intẽperatus malè. Poßumus hic adijcere, quòd temperatus erga omnes bene afficitur, calidus calidis, frigidus frigidis capitur, ita & in alijs: atque hæc signa ab appetitu sunt simpliciora. Nam de concoctione loqui non potes, nisi discrimine ciborum adhibito: nõ enim uenter frigidus erga omnes cibos æquè impotens est, sed præsertim frigidos: calidus etiã nõ omnes uitiat, sed præcipuè calidos, acres, ac faciles: id propter pisces saxatiles dico, qui frigidi quidem sunt, nihilo secius, dicente in proposito Galeno, promptè in calido uentre corrumpuntur. Pecu-

liare etiam ac proprium temperaturæ uentris signum ructus est, qui inter coquendum editur. Nam si insipidus fuerit, acidus, aut nidorem cibi referens (tales autem edit plerũque frigidus uenter à cibo frigido) frigidus arguitur: si uerò putridus ac fumosus, calidus. Sic ex operibus singulorum uiscerum singula intemperamenta possis depræhendere. Galeno unum aut alterũ exemplum satisfecit. Ita tertio & ab excrementis potes naturam aut temperaturam ipsorum uiscerum distinguere, scilicet qui frequenter bilem eijcit biliosus, qui pituitam pituitosus, nisi per accidens aliter euenerit. Nam & hoc quoq; distinguere oportet: frequenter enim uel post omnem cibum, atque alium quemuis uomitum, tandem bilis sequitur, quæ lacessente uomitu ex felle trahitur. Imò quibusdam uel à principio, idq; quotidie nullo modo natura aliunde prouocata bilis euomitur, quibus uenter insigniter frigidus est, sed male fortunatus, utpote ad quem meatus bilis peruenit, qui ad primum intestinum uenire debuit. Distinguitur autem cholera, quæ in uentre gignitur, ab ea quæ ex hepate illuc deriuatur: quia hæc flaua est, illa uiridis: non etiam quẽuis uictum hæc sequitur, duntaxat calidũ, acrẽ, aut facilem, denique in his nihilominus bilis per aluum descendit, illis uerò quæ per uentrem præcipitari debuit, sursum ascẽdit. Itidem & alibi oportet distinguere, nunquid excremẽtum quod

reijcitur

reijcitur, in ea parte sit genitum, an aliunde defluxum: sed non ubique æquè clara discrimina inuenies: pauca enim sunt, quæ pituitam in uentre natam distinguunt, ab ea quæ deorsum in ipsum descendit: non est enim pituita diuersa, sed ferè eadem: opportunitas cibi aliqua ex parte determinat: nam pituita in uentre non quidem ex quouis, sed frigidiore cibo generatur. Si uerò ex capite descenderit, uictum ferè contemnit, atque cum omni cibo in uentre confluctatur. Non *est minus laboriosum distinguere, qui dolores capitis per se, aut per cōsensum uētris eueniunt: subinde enim primum in capite percipitur, tametsi ex uentre ceperit.* Ad *differentiam ergo ciborum hic iterum oportet confugere.* Nam *dolores capitis qui uentris temperaturam sequuntur, ferè cibum imitantur: qui uerò ex capite oriuntur, etiā immutato uictu parum leuantur.* Iam *distincta temperies ipsorum gemina, aut ex consuetudine contracta, nonnihil nos iuuabit. uerbi causa, sint dolores frigidi (ita enim nunc illos appello qui ex occasiōe, aut materia frigida eueniūt) si quidem talem caput obtinuerit temperiem, potius caput quàm uenter in suspicionem ueniet.* D*ignoscetur autem capitis temperamentum frigidum ex ijs quæ prius uirtute diximus, canicie, sputorum multitudine, distillationum promptitudine. nam hæc quoque cerebrum frigidum arguit.* Q*uòd si nihil istorum capiti familiare fuerit,*

 rit,

rit, poteſt ex recenti occaſione ita eueniſſe, prius tamen uentris temperiē ex ijs quæ prius percurrimus, diſcernere oportet: nec eſt alia methodus quæ clarius temperaturam interiorum atq; exteriorū partium diſcernat. Proinde *multum aberrant, qui ex forma lineamentisq; fortè unius partis totum hominem, & ut uulgo dicitur, ex unguibus leonem æstimant.* Nam *tantū ſuper propria parte ſignificant, ac neq; id quidē perpetuo aut poſſunt, aut faciunt.* Nam *ſi* Aristoteli *credimus,* Homo *hominē generat, & ſol. ac forma quidē diuinum principium ſequitur, temperatura illius formæ eſt dūtaxat inſtrumētum: cuius hoc magnum eſt indicium, quòd ſubinde neque patrem, neque matrem fœtus exhibet, imitatur tamen alterum parentem frequenter. non enim forte fortuna uirtus cœleſtis in omnem figuram materiam uertit, ſed magis idoneam ac paratā. hinc eſt quòd alijs ſpecie animātibus alia etiam organa accommodat, non quidem quia ita melius putat (non enim intelligit) ſed quia ad hæc ipſa materia ſuapte ſponte, aut ingenio eſt magis opportuna: ſic & partes ipſorū indiuiduorū pro diuerſitate tēperaturæ uariat, ac quibuſdā ſimum, quibuſdam aquilinum aut aduncum naſum fingit, non quidē quia ita decreuit, ſed quia ſicca materia adūco, humida ſimo magis eſt idonea: fieri tamen poteſt, ut nō ex ſicca quidem, ſed multa ſimū efficiat: ex humida rurſum, ſed pau-*

ca

ea, aquilinum. Non est ergo perpetuũ illud quòd natura corporis particulas secundum animi mores effigiat: aliquando enim excidit. Iam dubiũ est, an oculi magni humidos an calidos, parui frigidos an siccos denuntiẽt. Sic & de caeruleis oculis quidam dubitant, an potius humoris, an caloris copiam arguãt. Duabus ergo de causis potius ex alijs quàm ijs modũ temperaturae capiemus. Manifesta enim sunt, tum capitis, tum aliorum ex circũscriptione pilorum indicia. Denique uel illud hic oportet cauere, ne signum quod uni aetati debetur, ad omnes uel plures incautè referas. Tales fuerunt ex ueteribus, qui pilosum quacunque aetate melancholicum definiunt, cum contrà illius iuuentus egregiè sit cholerica, ac non nisi declinans melancholica. Nam hic primum ipsa cholera eximiè aduritur, cuius mihi quidẽ causa uidetur, cholerae quae in declinãte aetate excrescit, craßitudo. non enim quaeuis cholera continẽter in atram uritur, sed spißior duntaxat. sola ergo declinans aetas, dicitur melancholica: quippe temperatura melancholica ijs duobus continetur, excremento melancholico, & corporis habitu sicco & frigido: atqui is saepe ignauior est, quàm ut bilem gignere, aut genitam poßit adurere: talis extrema senectus est: proinde neq; haec melãcholia dicitur, neq; reuera est, sed pituitosa: cõfractus enim calor naturalis est, nec cibum in succum perfectum, sed duntaxat lentum ac dilu

tum potest conuertere. Senes ergo particulis quidem extremè frigidi sunt & sicci, excrementis uerò egregiè pituitosi.

NON *putat Galenus medicamenta potestate talia, fortè calida, quæ possunt incalfacere, sed quæ talia possunt euadere. uerbi causa, scammoneum iuxta eum est potestate calidum, non quia calefaciendi potentiam habet innatam, sed quia prompte talem qualitatem euidēter recipit. Nā ut ipse arbitratur, in eo qualitas ignea latet, quæ minimo accepto initio emicat atque exultat. Hoc quidem Galenus nititur ostendere, sed tam multa ipse hic impedimēta inuenit, ut se uix possit argumentis cōtrarijs eruere. hinc est quòd in uarias formas se uertat, nec unum modū seruet. Primum calida dicit, quæ promptè uertuntur in flammam, aut prunas. uerum neque hæc partitio illi sufficit. Nam uinum calidum est, in neutrum tamen promptè abit: propterea tertio sanguinem respicit, atque ut suum dogma asserat, calido satis esse putat, ut in sanguinem transeat (est enim is quoq; natura calidus) uerum neque hoc nomine rectè calida comprehendit, multa enim medicamenta calida sunt, quæ nihilo prōptius uertūtur in flammam, prunam, sanguinē, quàm frigida. nam ut reliqua omittamus, alibi diximus, lactuca ac quædam huic similia, promptius in sanguinem quàm sinapi abeūt. uidetur ergo aliam excogitasse differentiam eorum, quæ nihil*

nihil istorum patiuntur, sed tandem in corpore corrumpuntur. uerum quid hic patiuntur, dum corrumpuntur, ipse quidem non dixit, neque ego coniectari possum. Nam eadem medicamenta foris apposita nihilo segnius quàm deuorata incalfaciunt, & tamen palàm nihil patiuntur, sed integra manent. Videtur hoc argumentū uelle tollere, dum rationem reddit, cur potius sinapi applicatum quàm deuoratum corpus ulcerat. uerū eodem exemplo redarguitur, in eo quòd medicamentorum elaborationem necessariam putat, priusquam corpus nostrum alterent. Nam ut cōstant foris apposita, solida manēt, & tamen insigniter corpus afficiunt: forte tandem ubi corpus egregiè incalfecerunt, & ipsa fotu corporis quoque inflammātur. Sed quod hic actus non sit genuinus, ac iuxta illorum potentiam, certum est ex eo quod statim deferuet. perit enim ipso dicēte statim affectus acquisitus: manet is qui naturalis est, donec planè eiusuis expirarit. ac id propter calcem dico (nihil enim dissimulare uolo) quæ accensa tandem extinguitur, sed non amplius accenditur: at medicamina hæc calida sæpe extingui, & iterum accendi possunt. Si quidem ergo mihi Galeni pace dicere liceat, quæ pure medicamenta sunt, nequaquam calida dicūtur, quia in calidum elementum facile uertūtur, sed quia incalfacere possunt, tametsi ipsa nūquam essent calida: sic sol & sidera infrigidant, incalfaciūt,

nequaquam tamen ipsa unquam talia existunt. Idem de medicamentis puto, ac dico audacius, quòd medicamēta nequaquam suam uirtutem ab elementorum miscella recipiunt, sed astrorū influxu. Ex *eorundē discrimine fieri potest, quòd quædam in substantiam corporis nostri abeūt, quædam nunquàm elaborari possunt: quòd ueratrum coturnicē nutriat, hominem perdat: quòd mel hominē incalfaciat, apē nihil alteret: quòd piper palatum potius, quàm aliam particulam urat: & rursum quòd quædam in calidiorem, quædam in frigidiorem sanguinem abeant.* Prōptè *enim unusquisque cibus in id uertitur, ad quod natura cœlesti uel elemētari est propitius: atque ijs quidē ut tam medicamenta sint, quàm nutrimenta, accidit.* Nam *quatenus in sanguinē uertuntur, nutrimenti: quatenus uerò corpus calidius aut frigidius demutāt, medicaminis rationem optimo iure sibi uendicant.* Galenus *non nisi in uentre (dum hæc erudiuntur) medicamēta recipit: atque hic periclitatur, ne morbos in secretioribus particulis omnes immedicabiles faciat. Iam quod est magis mirabile, dicit sanguinē ex eruca, nasturcio, lactuca similem esse, atque sanguinis quidem copiam augere, qualitatem uero illius similem relinquere, neq; intendere, neque remittere.* Miror *profectò hæc ab ijs, qui toties ea legerunt, dissimulari potuisse.* Proficiscuntur *autem hæc ex suscepta* Galeni *hæresi omnia, qui negat*

negat medicamēta ſub tepore poſſe infrigidare, ſed talem manifeſtam qualitatem ſuſcipere, priuſquam hucuſque corpus noſtrum poßint alterare. atque id falſum eſt. quod ſi quam maximè uerum eßet, nondum quicquam prohiberet ſanguinem, qui ex nutrimento recens gignitur, aut calidi, aut frigidi medicaminis uicem habere. nā & frigidior ſanguis calidiora refrigerare potēs eſt, & calidior incalfacere. Hæc eadē credo fuit occaſio, cur aliter hic de uenenis frigidis, aliter in tertio de ſimplicibus ſentiat. In eo enim libro dißerit uenenum frigidum duntaxat quantitate mortiferum, nec hoc ibidem obiter, ſed exemplo anus Athenienſis, quæ cicuta nutrita eſt paulatim, ex profeßo oſtendit: nunc hic totum illorū genus deleterium ait. Manifeſta eſt cōtradictio, niſi aliud ſit totum genus, quàm toto genere deleterium eſſe: atque id non eſt ueriſimile: nam ſemel atque iterum frigida medicamina, tota ſubſtantia, quod idem eſt, ac ſi dicas, toto genere contraria ac deleteria deſcribit: reuera tamē quædam ex ijs paulo promptius quàm calida in ſubſtantiam noſtram longo ſtudio tranſire poßent: ſed nunc id dißimulauit, ne uenenum ſemel incalfactum concederet infrigidare. Puto quòd
5 hæc, nec alia fuerit eius religio, qui negauit potētiam aliquid poſſe, cui non reſpōderet manifeſta energia. Atque agè, contendat ita rem ſe habere in calidis, nunquā idipſum poterit ſeruare in fri-

gidis.nam certo certius constat, quòd medicamina calida in modum aquæ tepidæ poßunt infrigidare. nec antea in corpore medicamentum euadet frigidũ, quam a corpore fuerit infrigidatũ: ergo quòd corpus ab ipso medicamine prius infrigidetur, est neceßarium. Eat nunc, & in medicamento manifestam qualitatẽ expectet, priusquam potentiæ opus speret. Multo magis ridicule eandem qualitatem sperabit in eo medicamine, quod siccandi habet potentiam. certum enim est, quòd multa medicamenta actu humida exiccent: quod enim de uino diceret, ac rursum si forte uinum incalfaciat, & humectet, nunquid ob id exceßum igneæ substantiæ, sed latentis in eo inueniet? certum est, quòd in eo abũdet, uincatq; multis partibus elementum humidum. Nihil igitur supereße uidetur, quod illius sectæ patrocinari poßit, aut nostræ refragari: ac nihilo tutius medicamentum calidum definierit, quod prompte in flammã uertitur, aut prunã, quàm quod rubicundũ est, quod tenuiũ partiũ est, quod leue est: sed ex ipsis operibus cõiectari oportet, neque ijs omnibus, sed quæ relinquit in affectu simplici, hoc est immateriali ac summo. Verũ rarum est medicamentum, quod morbum in summo calidum refrigeret, aut frigidum incalfaciat. subinde enim talia sunt, sed infirmiora quàm quæ magnum affectum poßent tollere. Nequaquam ergo licebit hic subsistere, sed paulatim usque ad

primum

primum gradum descendere. ita enim non tantum qualitatem medicamenti inuenies, sed & ordinem certum deprahẽdes. Nam medicamentum quod affectu frigidum in quarto ordine relinquit, sed alueũ in tertio expugnat, proculdubio in tertio calidum existit. Idem de medicamento dico, cui morbus in tertio resistit, sed in secundo succumbit. Iam obseruandum est an talis effectus continenter naturam rei sequitur, an intercessionẽ alicuius accidentis: sic medicamina calida intercedente humorum calidorum resolutione partem uidetur refrigerare, & aqua frigida intercedente repercussione incalfacere, ob prius accidens medicamentum in simplici, non autem materiali affectu experiri oportet, ob posterius potius tepidum quàm frigidum aut calidum medicamentum tẽtare debemus. Licet & hoc aliter distinguere. Nam qualitas, quæ primo insinuatur medicamento, genuina est: quæ uero postea sequitur, magna ex parte externa est. iam naturalem qualitatem ubique prodit, accidentalem uerò non nisi in quibusdam. exempli causa, aqua frigida, non ubique calorem prouocat, (est enim ubi extinguit) sed duntaxat in ijs qui natura calidiore sunt. Id quomodo fiat, Galenus imperfecte tradidit, nec quenquam perfecisse inuenio. sed mihi ita accidere apparet, dum spiritus & sanguis ad interiora per frigiditatem repellitur, in ijs qui calido & copioso sanguine cõ-

stant

stant, ægre ab internis admittitur, sed statim decedente causa quæ repulit, ultro regurgitat, ac repercutitur: ferè autem partem sanguinis secũ rapit. Nam uulgo dicitur, quòd fluxus fluxũ prouocat. Non paruum etiam caloris auctariũ præbet, quòd ea quæ repercutiunt, difflationem prohibent, ita enim calor intus æstuat, & more hypocausti incenditur.

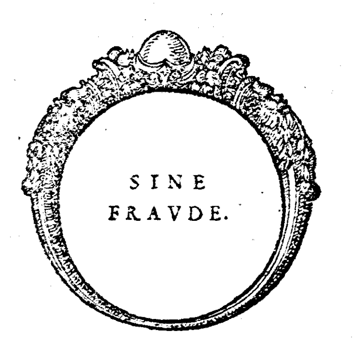
MORBVS *elementaris quadruplex est, calidus, frigidus, humidus, siccus: atque is aliquando uniuerso corpore spargitur, sæpius parte aliqua circunscribitur: non est tamẽ una omnium particularũ eius partis alteratio, sed pro diuersitate partium ipsa uariat. aliter enim afficiuntur partes proximæ, aliter dißitæ, aliter mediæ, & rursum aliter calidæ, aliter frigidæ, tenues, ac craßæ, aut solidæ, sæpe prima in qua morbus occepit penitus est immutata, priusquàm secunda mutari incipit. Hactenus Galenus dolorẽ agnoscit. Nam ubi omnes permutatæ sunt ex æquo, dolorem obstupescere putat. Sed hic sermo mihi duntaxat ex dimidia parte uerus apparet: non enim dolor ex eo oritur, quia altera pars alteri dißimilis est, sed quia naturale, uel eius quod loco naturæ est, tẽperamentum ab alio sensibiliter mutatur: adeo ut inæqualis intẽperies, quæ altera causa doloris dicitur, proprie nõ sit diuersarũ partiũ, sed eiusdẽ partis diuersa quodã modo intẽperies. est enim quoddã ex naturali qualitate & aduen*

& aduentitia inter se pugnãtibus medium. nec uereri oportet, ne in eodem admittas contraria. non enim ubi ad extremum uentum est, hic duplex qualitas subsistit, sed ex duabus una oritur: quæ ex calido ac frigido concreuit, non sine alterius indignatione. Potest ergo hæc inæqualitas fortè calida per uniuersum corpus, nihilo secius quàm per unam partem consistere: quod & aliquando quidã sentire uidentur, dum aiunt nullam corporis partem sese doloris expertem habere. Durat autem hæc controuersia, donec alterũ explosum fuerit, alterum uerò quodam modo syncerum extiterit: ac tum pars, aut uniuersum corpus dolere aßeritur: ceßat enim actio & passio. Sed hîc fortuna duplex, aliquando uincit natura, & sanitas sequitur: interim morbus, & est præsens exitium omni propemodum natura extincta, in quo consistit omnium mortalium morborum caput. Ac caliditas si per totum grassetur, hectica dicitur. uidetur tamen & alia hectica dici, quæ in sòlido etiam citra æqualitatẽ consistit: quoniam difficilius qualitas eruitur ex solido quàm humido. Quòd de calida inæqualiter intemperie dicitur, idem & de frigida oportet commentari. Nam quod maius est, aliquãdo ambæ in eandem partem simul incidunt. Videntur autem nusquam magis quàm hic contraria committi. sed eadem est quæ prius excusatio. Nã si mediocris qualitas, seorsum nunc à calido, nũc

à frigido

à frigido pati potest: nihil impedit quin eodem tempore pati potest ab utroq;, ac si quidem ab utroque inæqualitas quædam ac dolor oritur. Neque hîc tergiuersari oportet, quoniã idẽ ostẽdit ipsa experiẽtia. Nã si quis à calida simul perfundatur, & à frigida, ab utroque patitur: iã nihil refert siue à causa externa, siue interna hanc immutationẽ fieri cogites: sed multum interest, si quicquid à calido patitur, statim calidum, aut quicquid à frigido, mox frigidum dicas: id enim manifestum est mendacium. Ergo temperatura nostra ab utroque pati potest, tametsi nullius integram uim suscipiat. Ac tantum de temperatura ægrorum: quæ duplex existit; altera inæqualis, in qua altera qualitas cum altera pugnat, externa cum interna: altera æqualis, in qua tantum non omnis natura explosa est.

FINIS.


SINE
FRAVDE.